Nye Træk til Belysning af Bakkehuset

Af Chr. Grünwald

»Da jeg ... har tilstaaet adskillige Ubesindigheder, Daarskaber, Ungdomsstreger, som jeg er saare langt fra at besmykke, men som, man muligt kunde finde, jeg bedre kunde have fortiet, tillade man mig blot at spørge: havde da dette Skrift endnu været et sandru Skilderi af mig selv?«

(Rahbeks Erindringer II Bd.: i Tilegnelsen til J. P. Mynster).

DEN 22. APRIL 1830 døde Knud Lyne Rahbek, 69 Aar gammel, paa Bakkehuset, hvor han siden sit 27. Aar havde boet til Stadighed — det Sted, han fra Ungdommen af var kommet til at elske. Efter Kamma Rahbeks Død 5 Fjerdingaar forinden var han blevet en stille og ensom Mand, tynget af Sorg og trange Kaar. Som det havde været et af Kamma Rahbeks sidste Ønsker, blev han trofast plejet og passet af Ophelia Drewsen[1] — »Bakkehusets Datter« —, men hans Lismod var brudt. H. C. Andersen, der sammen med Rahbek har staaet ved Kamma Rahbeks Grav paa Frederiksberg Kirkegaard, fortæller i et Brev[2] 40 Aar senere til Just Mathias Thiele,[3] hvorledes »Synet af den stille, betagne, gamle Rahbek« dybt bevægede ham. Ved flere Lejligheder havde Rahbek ogsaa selv udtalt, at han ikke haabede, han maatte leve altfor længe. Det skulde da heller ikke ske.

I Slutningen af Marts 1830 maatte Rahbek gaa tilsengs af en stærk Forkølelse med Hoste og Feber. Han kom ikke mere ud fra sit Soveværelse — nu Bakkehusmuseets Kontor i Hovedfløjens Stueetage med Udsigt til Gaardspladsen med Mindestøtten og Kastanien.Ophelia Drewsen havde, faa Dage før Døden indtraf, staaet ved et af Vinduerne og til den sengeliggende Rahbek udtrykt Glæde paa hans Vegne over et øsende Regnvejr, hvor Vandet drev nedover Gaardspladsen, og hvortil Rahbek svarede, at det

Syn oplevede han vist ikke mere.[4] Kort efter bar det ogsaa mod Slutningen. Da Dødskampen begyndte, stod hun og Rahbeks gamle Søster Claudine[5] ved hans Sygeleje. Rahbek nikkede gentagne Gange henimod Døren, som om han kunde se Kamma Rahbek træde ind. Det er, hvad vi ved om Dødsøjeblikket, der sikkert kom som en Befrielse for ham.

Rahbeks Bo blev taget under Behandling og registreret af Skifteforvalteren i Københavns Amts søndre Birk,[6] til hvilken Jurisdiktion Frederiksberg dengang hørte, og omtrent 2 Aar derefter, Nytaarsaftensdag 1831 afholdtes den sidste Skiftesamling. Af Skifteprotokollen ved vi, at Boets Opgørelse og Slutning fandt Sted i Blaataarn[7] — det Arresthus, hvoraf Taarnet endnu kan ses mellem nuværende Nr. 131 og 133 i Vestervoldgade,[8] men som i 1804 var blevet indrettet som Tinghus for Københavns Birk. Stedet maa ikke forveksles med »Blaataarn« paa det gamle Københavns Slot, hvortil Mindet om Leonora Christina's 22-aarige Lidelseshistorie er knyttet.

I det fremlagte Regnskab[9] hedder det bl. a., »at aldeles intet kan blive at tildele de øvrige Creditorer, som have meldt sig med Fordringer i Boet«. Øvrige Creditorer vil sige almindelige Kreditorer i Modsætning til Panthaverne i »Bakkehuset« — m. a. O. Rahbeks Bo var insolvent.

Skifteprotokollen oplyser endvidere, at »den tilbageblevne Rest af Boets Papirer, som ikke kunde anledige nogen Indtægt«, vilde være at udlevere Dr. Christian Pingel[10] (Ophelia Pingels Mand) og Litteraten A. E. Boye,[11] Rahbeks gode Venner. Disse to blev saaledes en Art litterære Konsulenter for Skifteretten og skulde nu tage Vare paa og træffe Bestemmelse om Rahbeks skriftlige Efterladenskaber, der af Boet altsaa ansaas for foreløbig uden Værdi. Denne Rest af Rahbeks Papirer skal have fyldt et helt Vognmandslæs, og Dr. Pingel og Boye har aabenbart ikke været meget ivrige efter at give sig i Kast med Undersøgelsen og Sorteringen af dette enorme Materiale — et talende Bevis paa et langt Livs Arbejde og Flid. Sjældent har vel en dansk Litterat eller Skribent kunnet afgive et bedre Vidnesbyrd herom end Rahbek. I flere

Aar henlaa Papirerne urørte paa søndre Birks Loft, vistnok til 1836, og først den senere Birkedommer Frederichsen overleverede det hele til Boye, som da sammen med Dr. Pingel ordnede Papirerne, bandt dem i Pakker og heraf udleverede forskellig Korrespondance til »private Personer, der havde meldt sig for at faa deres private Breve, tilskrevne afdøde Etats Raad Rahbek og hans Frue«.[12] Saaledes fik f. Eks. Oehlenschlæger og Hegerne alt hvad der vedrørte dem, Johan Ludvig Heiberg alle sin Faders, P. A. Heibergs Breve. Store Dele af disse Breve er nu desværre forsvundet, sikkert tilintetgjorte af Brevmodtagerne. I særlig Grad maa det beklages, at J. L. Heiberg udslettede ethvert Spor af Brevvekslingen mellem P. A. Heiberg og Rahbek. Det vilde ikke mindst have været interessant, om man herigennem kunde have faaet Indblik i Begivenhederne umiddelbart før Heibergs Landsforvisning. Der kan vel næppe herske Tvivl om, at Rahbek som den Frihedskæmper, han var — man behøver blot at tænke paa Striden for Trykkefriheden, hvor han i sit Tidsskrift »Minerva« var i forreste Række og paa Linie med Heiberg — ogsaa har drøftet de Omstændigheder, der førte til Heibergs Domfældelse. Rahbek havde jo under den offentlige Diskussion i disse bevægede Dage taget stærkt Parti for Heiberg — saa stærkt, at han stod i Fare for at maatte dele Skæbne med ham, om han ikke — utvivlsomt ogsaa denne Gang takket være hans kloge Raadgiver, Højesterets- og Kammeradvokat Schønheyder[13] — i yderste Øjeblik havde trukket sig tilbage.

Hvad der imidlertid efter Udleveringen af Brevene er sket med Resten af Papirerne, er noget usikkert. Kun ved vi, at de efter Boyes Død gik over til Sønnen P. H. Boye og ved hans Død igen til den senere Slægt. En Del af disse Efterladenskaber af litterær Interesse er vel Tid efter anden kommet for Dagens Lys,[14] men om der endnu var mere tilbage af Betydning, vidste i Grunden ingen, og efterhaanden bekymrede heller ingen sig om at efterspore denne Mulighed. Først nu i den seneste Tid — over 110 Aar efter Rahbeks Død — er der løftet en Flig af Glemselens Slør. Hos en Gren af Slægten Boye er der fornylig fundet en Pakke gamle Dokumenter og Papirer, som har tilhørt Knud Lyne Rah-

Knud Lyne Rahbek. Fotografi efter Pastel af Chr. Hornemann. 1814. Originalen i Studenterforeningen i København.

bek. Der er næppe Tvivl om, at denne Pakke har været mellem de Papirer, som Boye i sin Tid fik udleveret fra Boet, og det er ogsaa sandsynligt, at det er Boye selv, der har sorteret dem fra, for at ingen umiddelbart efter Rahbeks Død skulde faa Indblik i dem. Det drejer sig nemlig ikke om Optegnelser af litterær Værdi,

men om Efterladenskaber af helt anden Art: om tørre Tal, der taler om saa ubehagelige Emner som Regningskrav, Rykkerbreve, Gældsbeviser, Ansøgninger om Pengehjælp, Pengeopgørelser, Trusler om Eksekution, Veksler o. lign. — for at sige det rent ud: om Dokumenter, der, hvis de var blevet kendt af Samtiden, kunde være egnede til at skade eller nedsætte Rahbeks gode Omdømme. Hvis det derfor er rigtigt, at Boye har udskilt disse Dokumenter fra andre i hans Værge beroende Papirer fra Rahbeks Bo — om man vil: har skjult dem, taler dette forsaavidt kun Boye til Ære, som han derved maa antages at have villet værne om sin døde Vens Minde. Papirerne vilde iøvrigt ingen Betydning have haft for Rahbeks Kreditorer i Boet, der som nævnt var uden Aktiver til Dækning af anmeldte Krav. Materialet kunde alene have bidraget til at vække Bitterhed hos dem. Nu derimod — saa længe efter — er hele dette Irritationsmoment naturligvis forsvundet. Interessen samler sig nu om alt det, der indirekte kan ses af Papirerne — om det, der ligger bagved og kan læses mellem Linierne.

Allerede et flygtigt Gennemsyn af den fundne Pakke viser en Række Enkeltheder, ikke mindst om Pengeforholdene og hele Økonomien i saa at sige alle de Aar, Rahbeks boede paa Bakkehuset, d. v. s. fra 1802 til de begge døde derude. Som allerede sagt er det for en stor Del Regninger, Skylddokumenter og andre juridiske Dokumenter, Pakken indeholder — Papirer, hvor Pengebeløb og Tal fører Ordet. Det kan synes noget tørt! Og dog: Tal kan være talende, til Tider veltalende. Og de siger altid Sandheden uden Sidespring. Her fortæller de ikke alene det ubehagelige, der kan følge af Gæld og økonomiske Forpligtelser, men ogsaa om Glimt af lykkelige og glade Minder fra Bakkehuset. Begge Sider af Rahbeks og Kamma Rahbeks Tilværelse faar vi Besked om gennem Dokumentpakken: det er som at se ind i et Kalejdoskop at studere disse støvede Akter — alt menneskeligt kommer en i Møde.

Hvad kan vi da faa at vide af denne »Rodebunke« — »documenta amentiæ«[15] vilde Rahbek vist have kaldt den? Spørgsmaalet kan ikke besvares i knap Form. Hemmeligheden er, at jo mere man fordyber sig i Bunken, des mere vækkes Interessen for og For-

Kamma Rahbek. Fotografi efter Silhouet af F. L. Schmitz, klippet 1805. Originalen i Bakkehusmuseet.

undringen over alle de forskelligartede Episoder, Papirerne fortæller om i det 30-aarige Afsnit af de to interessante Menneskers Liv. Men en blot relativ udtømmende Redegørelse for, hvad Pakken rummer, kan ikke her gives.

Lad os gøre et Spring og begynde med Rahbeks og Kamma Rahbeks *Rejser til Udlandet!* Vi faar at vide, at de i Sommeren *1819* bor i Hamborg, dels paa Degetan's Hotel i en tre Ugers Tid, fra 17. Juni til 8. Juli, dels et Par Dage paa Hoffmann's Hotel. Om denne Rejse er det, at Dankwart — Grev Schimmelmann's Sekretær — fortæller i et Brev til Jonas Collin den 29. Juni 1819[16] og skriver: »Rahbek har været nogle Dage i Hamborg, hvor han har ageret som Missus til Frimurerlogen. Paa Fredag skal han declamere eller tale i en stor Forsamling, der højtideligholder Klopstocks Minde. Hans interessante Kone er lige saa usynlig her som i Hovedstaden.« Ikke alene fra denne Rejse findes der *Hotelregninger,* som giver interessante Oplysninger om deres Levemaade og Vaner under Turistlivet, men ogsaa fra senere Rejser støder vi

paa saadanne Regninger. I *1820* træffer vi Rahbek paa Røhl's Hotel i Ploen, *1824* paa F. Absucher's Hotel (Stedet er ikke nærmere angivet paa Regningen) og endelig paa Lantz' Hotel i Lübeck *1826*. At Rahbeks ogsaa i *1821* har været i Hamborg, ses ganske vist ikke af nogen Hotelregninger, men af andre Regninger derfra saavel som af et Brev,[17] som Jonas Collin sendte Rahbek dette Aar til Hamborg. Rahbeks Ophold sammesteds i *1822* kendes ligeledes fra et Brev[18] fra Collin til Rahbek. Derimod findes i Pakken ikke Regninger af nogen Art fra Paris, som Rahbek ogsaa vides at have besøgt.

Hotelregningerne giver god Besked baade om Priserne dengang for Hotelophold og for Mad og Drikkevarer, ligesom de fortæller, hvornaar og hvorledes Rahbeks indtog deres Maaltider: Om Morgenen Te eller Kaffe med Brød og Smør eller Tvebakker, senere Frokost, saa Middag med ½ Boutl. hvid Vin og endelig Aftensmad (»Kaltes Abendessen«), ogsaa med Vin til. Rahbek kniber sig bagefter et eller to Glas Cognac. Hos Degetan betales 2 Mk. for 2 Logis, for 2 Portioner Morgendrik 1 Mk. 8 Sch., for 2 Middag 4 Mk., for ½ Boutl. hvid Vin 12 Sch. og for et Glas Cognac 4 Sch. Paa andre Hoteller var Priserne noget dyrere for Mad og Vin og betydelig dyrere for Logis (4 eller 5 Mk. for 2 Logis). Hotelregningerne for Opholdet i godt 3 Uger i Hamborg 1819 udviser Rejseudgifter til et samlet Beløb af ca. 200 Mk.

Fra Rejserne foreligger desuden *andre Regninger* — fra Forretninger eller Butikker —, hvoraf kan ses, at Kamma Rahbek har gjort Indkøb af Varer, hun næppe dengang kunde faa i København, eller ialfald ikke i saa gode Kvaliteter. Det er mest Beklædningsgenstande, det drejer sig om: Silkestrømper, Bomuldsstrømper — Kamma Rahbek gik med Bomuldsstrømper under en Silkestrømpe — Linned Tørklæder, »Casemir« Tørklæder, Uldstoffer af den fine, bløde spanske Uld (merinos), Kammerdug (cambric), Kjoler og Klædninger af Silke eller uldne Stoffer, som hun faar syet efter Prøve, med Foer, Baand, Lidser m. m. Og det er ikke det billigste, hun køber, eller Smaaindkøb, der er Tale om: fein merinos 13 Mk. 13 Sch., 1 Dutz. leinen Tucher 12 Mk., 1 fint Tørklæde 18 Mk. 6 Sch., 1 Casemir Tuch 20 Mk., 12 Par feine

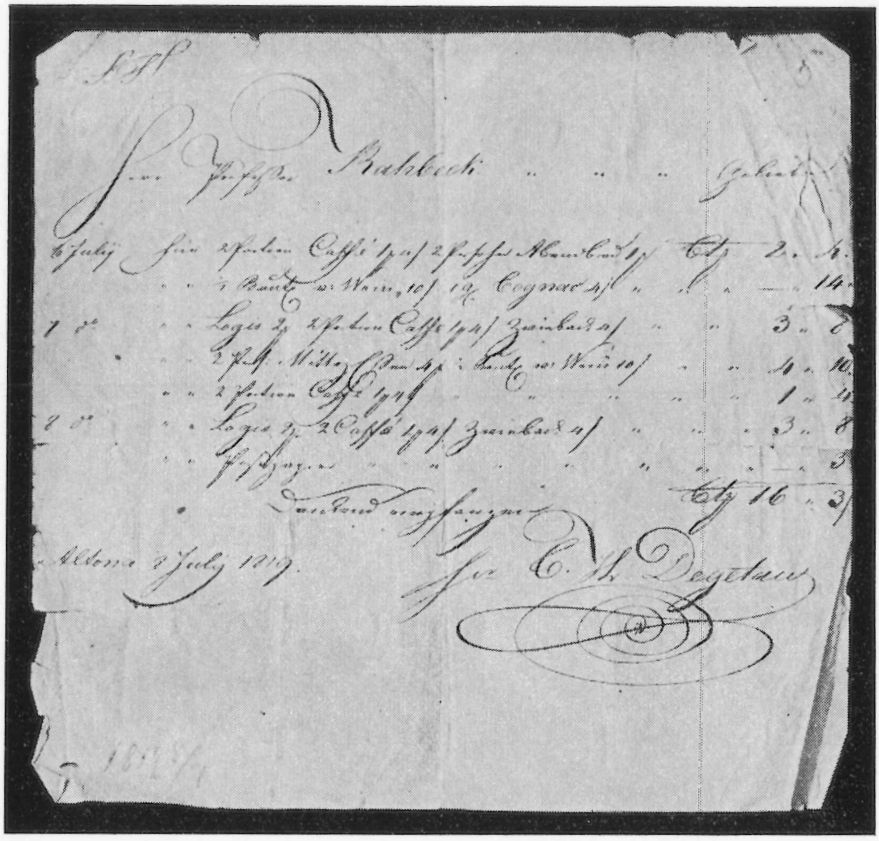

Regning fra Degetan's Hotel, Hamborg, Sommeren 1819. Originalen i Bakkehusmuseets Bibliotek.

braune Dame Strümpfe 40 Mk., 1 stort merinos Overstykke med Pellerine (Foerværkskrave) 12 Mk. — for at tage nogle Eksempler paa Indkøbene. De forskellige Regninger — der findes ialt 11 — stammer alle fra Hamborg, og de oplyser naturligvis ogsaa Navnene paa de Forretninger, Kamma Rahbek har besøgt.

Paa Rejsen 1819 har hun købt for ca. 120 Mk., 1820 for ca. 61 Mk., 1821 for ca. 64 Mk. og i 1826 for ca. 50 Mk. Af saavel Varernes fine Kvalitet, Beløbenes Størrelse og flere af Regningernes fornemme Udstyr tør det antages, at der her er Tale om de bedste Hamborghuse. Hendes Indkøb paa disse Rejser har uden

Tvivl udgjort et ret væsentligt Tillæg til Rejseudgifterne og tynget stærkt paa Budgettet. Nogle Gange slipper Pengene op, og Rahbek maa ty til en eller anden Bankier for at skaffe sig tilstrækkelige Rejsemidler. Paa Rejsen i 1821 ser vi saaledes, at han mod en Anvisning laaner 131 Mk. Schlesw. Holstein. courant, og paa Rejsen kan han endda ikke betale en Regning til C. E. Gerds, Neuenburg 10, paa godt 23 Mk. Papirerne viser nemlig, at Gerds ved en Skrivelse af 3. August s. A. rykker Rahbek for Beløbet i København, hvorefter Sagen ordnes ved Udstedelse af en ny Anvisning fra Rahbek. Og 1826 den 27. Maj skaffer han sig mod en Sola Veksel pr. 1. Juli s. A. et Laan paa 38 Rdl. 8 Sch. hos F. H. Nestler i Hamborg — vel en Bankier —, hvilket Beløb ses tiltransporteret Ober Kriegs Commisair og Auktionsdirecteur Fich[19] i København, til hvem Rahbek altsaa maa have betalt Beløbet.

Det bør i denne Forbindelse ikke glemmes, at alle disse Markbeløb,[20] der er Tale om paa Hamborgrejserne, naturligvis var Hamborgmark, der i Aarene omkring den danske Statsbankerot 1813 stod i særlig høj Kurs i Forhold til danske Penge. Interessante Oplysninger om disses synkende Værdi i denne Periode faas f. Eks. i den rige Aalborgensers, Overkøbmand Jacob Kjellerups Kommentarer til hans Aarsregnskaber og Statusopgørelser.[21] Han oplyser bl. a.: I 1795 ansættes Værdien af 2 Køer til 20 Rdl., 1813 nedskrives Courant Sedlerne til ⅙ af de nye Rigsbanksedler, der betegnes »Rbd«. I 1818-20 gennemgaar den danske Handelsstand en stor Krise, og 1819 opleves en stor Landbrugskrise. Om Vekselkurserne taler følgende Tal: I 1811-12 er den danske Kurs paa Hamborgmark 800-824, 1813 koster 100 Hamborg Rdl. Bco. 1850 dansk courant, i 1815 er 100 Hamborg Bco. værd 600 nye »Rbd« og i 1916 stiger Kursen til 717 »Rbd«. Fra Decbr. 1818 forbedres den danske Kurs saaledes, at Kursen i 1819 paa »Rbd« er 211 for 100 Hamborg Rdl., og endelig var Kursen i 1820 paa Hamborg fast 250, hvor den stod til 1822. — Alene disse Tal er et talende Bevis paa, hvor dyrt det maa have været for Rahbek at foretage sine Hamborgrejser. —

Fra disse Udflugter vender vi nu tilbage til København og Bakkehuset. Herom er der meget at finde mellem Papirerne. En

Det ældste Billede af Bakkehuset. Fotografi efter Gouache-Maleri af Heinr. Buntzen, 1826. Originalen i Bakkehusmuseet.

hidtil ukendt *Havebog* aabenbarer et, i det væsentlige af Kamma Rahbek selv ført og kontrolleret, Haveregnskab, hvortil knytter sig to Gartnerregninger, en fra Handelsgartner Lemvigh (1805) og en fra den kendte Gartner Mohr paa Vesterbro (1822), der viser Kamma Rahbeks Indkøb af Planter, Roser, Løg, Urter, Kaal o. s. v. i langt større Omfang, end man tidligere har været bekendt med. Navnlig er Mohr's Regning interessant. Den viser Indkøb for ca. 3 Aar. Der er Tale om ikke ubetydelige Poster: i 1815 saaledes f. Eks. 200 Stk. spanske Løgplanter til 2 Rdl., 300 Stk. Selleriplanter og 200 Stk. Spanskløgplanter til 2 Rdl., 1816 100 Stk. Blomkaalsplanter til 1 Rdl. 3 Mk., 600 Stk. Vinterporrer til 6 Rdl., 500 lavstammede Grønkaalsplanter til 1 Rdl. 1 Mk. 8 Sk., 200 Stk. Purreplanter til 2 Rdl., 600 Selleriplanter til 3 Mk. Det vil let ses, at naar alene de her nævnte store Poster ialt kun beløber sig til knap 20 Rdl., mens hele Regningen udgør 135 Rdl. 2 Mk. 6 Sk., faar man Indtryk af Dyrkning i ret stor Stil. Og det er vel sandsynligt, at der for de Aar, hvor Regninger savnes, ogsaa har været gjort Indkøb til Havens Dyrkning i tilsvarende Maalestok. En Sammen-

ligning mellem Indkøb og Haveregnskabet — der strækker sig over en Periode af 5 Aar fra 1803-08 — om Kamma Rahbeks Salg af Havens Produkter, hvilket Salg i denne 5-aarige Periode har andraget ca. 324 Rdl. eller vore Penge ca. 3-4.000 Kr., lader ialfald tydeligt ane, at her langt fra er Tale om Havens Dyrkning con amore, men tillige om et mindre Handelsgartneri. Hermed falder det ogsaa i Traad, naar der fortælles, »at Professor Rahbeks holdt deres Bypige fra Skolen for at plukke Ribs og tage Kartofler op« og i den Anledning idømtes Skolemulkter.[22] At Kamma Rahbek har forstaaet at gøre sig Haven indbringende, har hendes eget Regnskab vist.

Men Havebogen siger mere. Det fremgaar af den, at der daglig har været solgt Mælk og Fløde fra Bakkehuset. Kamma Rahbek maa følgelig have holdt Køer, hvad Bakkehusets Jordtilliggende — ca. 6-7 Tdr. Land — meget vel kan have muliggjort. Hvor mange Køer der har græsset, kan ikke ses, kun at Salget af Mælk og Fløde i de 5 Aar har udgjort ca. 60 Rdl. eller ca. 600 Kr. i vore Penge. Selvfølgelig maa Selvforbruget paa Bakkehuset ogsaa tages med ved Bedømmelsen af Koholdets Størrelse.

Husholdningen paa Bakkehuset bliver ogsaa paa en hidtil ukendt Maade belyst igennem de fundne Papirer. Kilden hertil er en »*Contrabog*« med Just Mich. Aagaard,[23] Indehaveren af den kendte Urtekramforretning i Ll. Kirkestræde Nr. 1 (Hjørnet af Nicolai Plads), Matr. Nr. 101 af Klædebo Kvarter; Forretningen fortsattes vistnok af Ludvig Aagaard,[24] den saakaldte »Oste-Aagaard«, hvis Vid og Slagfærdighed vore Olde- og Bedsteforældre har moret sig over — Anekdoterne om ham verserer endnu. Bogen begynder den 1. Juni 1802 med en Saldo ifølge den »gamle Contra-Bog« i Aagaards Favør paa 165 Rdl. 4 Mk. 7 Sk. og ender April Aaret efter med en Saldo — efter at der i Septbr. 1802 er afdraget 50 Rdl. — paa omtrent det samme Beløb, nemlig 166 Rdl. 5 Mk. 1 Sk. Men dette korte Tidsrum er dog tilstrækkeligt til paa 11 tætskrevne Sider at fortælle baade om, hvad Kamma Rahbek købte, og om, hvad Priserne dengang var. For at nævne et Par Eksempler: 2 Pd. Kaffebønner 4 Mk. 8 Sk., ½ Pd. Congo The 4 Mk., 1 Pd. Svedsker 10 Sk., 1 Lod Kanel 10 Sk., 2 Citroner 12 Sk., 2 Pd.

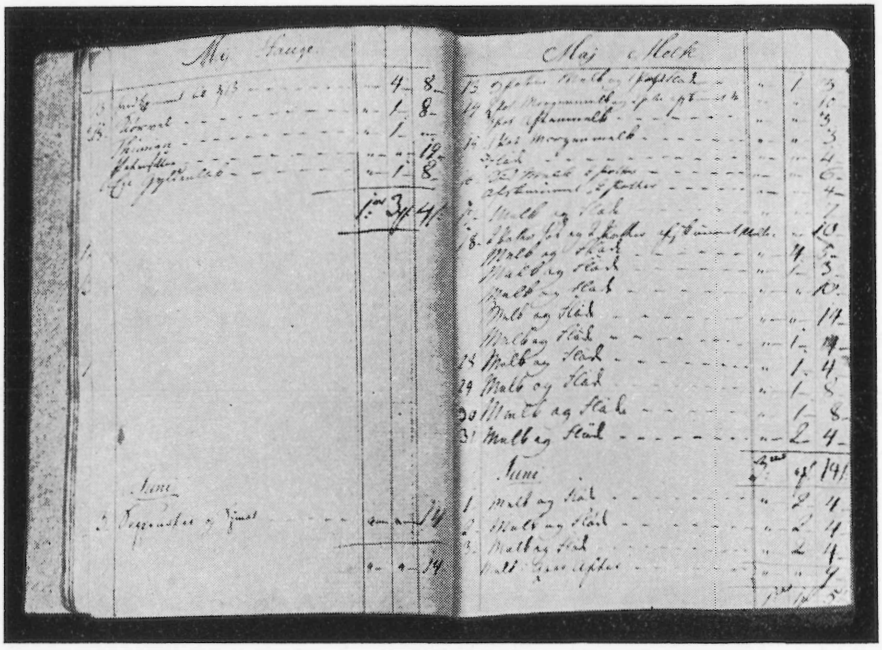

Af Kamma Rahbek's Havebog. Originalen i Bakkehusmuseets Bibliotek.

Risengryn 1 Mk. 12 Sk. o. s. v. At der har været stort Forbrug af Te paa Bakkehuset, bekræfter Bogen tilfulde.

Det er ikke umuligt, at Kamma Rahbek fra og med Kontrabogens Slutsaldo er helt ophørt at handle hos Aagaard. To Regninger fra 1804 og 1805 siger saaledes, at hun nu køber flere af den Slags Varer, hun tidligere fik hos Aagaard, i Møllers Materialhandel paa Vesterbro, navnlig ogsaa Te og Kaffe. Og mon Grunden ikke har været den, at Aagaard ligefrem har nægtet Rahbek yderligere Kredit? De 50 Rdl's Afdrag var der jo rekvireret Varer for, saaledes at Saldoen i 1803 endogsaa var en Smule større end det foregaaende Aar. Af en Opgørelse til Rahbek i Slutningen af 1803 eller Begyndelsen af 1804 ser vi ialfald, at Aagaard har krævet sit Tilgodehavende betalt. Og for at vise, at det nu er Alvor, har han transporteret Beløbet til en Trediemand, G. C. Rothe. Den 8. Juni 1804 maa Rahbek med sin Underskrift forpligte sig til at betale Rothe »inden dette Aars Udgang«. Heller ikke denne

Forpligtelse overholdes — Rahbek afvikler i Rater, og først den 22. April 1805 falder Restbeløbet.

Men der er flere Oplysninger at hente i Dokumentpakken. Af forskellige *Haandværkerregninger* kan der dannes et Skøn over, paa hvilke Tidspunkter og i hvilken Udstrækning Rahbek har repareret eller udbedret Bakkehusets Bygninger, udvendig som indvendig. *Bogbinder- og Boghandlerregninger* kaster et Strejflys ind i Rahbeks boglige Interesser og fortæller om hans litterære Smag og Pengeofre paa Biblioteksalteret.

Regningerne synes at vise ikke ubetydelige Indkøb af Bøger,[25] af Vin og Tøj m. v. I 1805 skylder Rahbek saaledes blot for en Periode af 3 Aar en enkelt Boghandler 801 Rdl. 5 Mk. 4 Sk., hvilket vel nu svarer til ca. 8.000 Kr. Indholdet af Biblioteket — en righoldig æstetisk-humanistisk Bogsamling — fremgaar vel bedst af Auktionskatalogen ved hans Død 1830, hvor Bortsalget af 4.053 Bind fandt Sted fra Studenterforeningen i Boldhusgade. Men Boghandlerregningerne, der spænder over Tidsrummet 1802-27, giver ogsaa andre Oplysninger. Set under eet kan det vel siges, at Rahbeks Dannelse har været meget alsidig. De store europæiske Litteraturer er fyldigt repræsenteret: græsk, latinsk, italiensk, fransk, engelsk, tysk. Mærkeligt, at der findes mange Bøger om Brevskrivning — Tanken ledes hen paa Kamma Rahbeks Brevkunst —, ligesom en Række Billedværker fra en Tid, hvor Fotografier og Postkort ikke fandtes, ogsaa kan tænkes at have interesseret hende. Rahbek ses ogsaa at have viet Frimureriet[26] stor Opmærksomhed. Talrige Værker om Æstetik, Teatervidenskab og Litteraturhistorie danner en naturlig Baggrund for hans Virke som Professor og Teaterdirektør. Hovedindtrykket maa blive, at han har fulgt godt med paa saa at sige alle Omraader, ogsaa romantiske Forfattere som Thomas Moore, Ingemann's Noveller, Heine's Rejsebilleder har han købt. Om den klassiske Litteratur siger han f. Eks. selv: »Ovid, Tibull, noget senere Tacitus vedblev at henhøre mellem min Yndlingslitteratur.«[27] Eet maa undre: Imellem Rahbeks meget fyldige Holbergsamling findes hverken i Auktionskatalogen eller Boghandlerregningerne Originaludgaven af Holbergs Comedier

1723, 24 og 25, uagtet det vides, at han har ejet disse sjældne tre Bind.[28]

De fundne Papirer rummer videre *Klæde- og Skomagerregninger,* som giver Bidrag til et Begreb om Rahbeks Paaklædning. Morsomme *Vognmandsregninger* med en herlig Ortografi — »Vrimmelskaftet«, »holle« f. Eks. — viser Rahbeks talrige Køreture i Aarene 1798, 1804-06, 1817 og 1824. Der er ialt 8 Regninger, og det er slet ikke saa ringe Befordringsudgifter Rahbek bruger i disse Aar. Det er helt fornøjeligt at følge ham paa Køreturene: til Gammelstrand, til og fra Papirmøllen (Johan Christian Drewsen i Springforbi), til »Lærstrædet«, »Fredrichshospetal« og derfra til Amaliegade, igen derfra til »Prinsens Pallæ« med en »Timmes« Ophold mellem hvert Sted — og saa hjem. Østergade, Nørregade, Hofteateret, Bredgaden og Vingaardsstrædet figurerer hyppigt paa Regningerne. Men Rahbek kører saa godt som til alle Bydele: Vestergade, Kronprinsessegade, Runde Kirke, Toldboden. I 1824 er han saa galant at køre Jomfru Jacobsen, Løvstrædet — en anden Dag Jomfru Hartvig, Magstrædet til og fra Bakkehuset o. s. v. — I Pakken er der endelig en *Apotekerregning, Regninger paa Byg, Hø og Halm,* paa Køb af *Møbler og Indbogenstande, Vinregninger* og *flere* andre.

At Rahbeks Pengeforhold var daarlige, og at han havde Uorden i sin Økonomi, er fra mange Kilder velkendt. Chr. Molbech siger f. Eks. herom: »En ikke altid heldig økonomisk Stilling trykkede sjelden eller aldrig Oldingens Sind«,[29] og selv en saa konservativ og korrekt Personlighed som Biskop J. P. Mynster skriver i sin Nekrolog om Rahbek, at det »er almindeligen bekendt«, at han udviste »Ligegyldighed eller næsten Letsindighed« i sin Behandling af Penge.[30] I »Erindringerne« lægger Rahbek selv — mærkeligt nok — langt fra Skjul herpaa, tværtimod! Mynster undrer sig ogsaa herover og skriver, at Rahbek omtaler visse Partier i »Erindringerne« paa en virkelig grandiøs Maade »som en Mand, der, i det Hele sig sit Værd bevidst, gierne kan og vil give meget Enkelt til Pris«.[31] Og det maa erkendes, at Rahbek ikke er veget tilbage for — som han selv siger — at give »et sandru Skilderi« af sig selv.

Allerede fra Ungdommen af har Rahbeks svigtende økonomiske Sans været fremherskende. I Tiden omkring hans første Udenlandsrejse (1782-84) fortæller han, at Faderen[32] efter hans Hjemkomst fik »et Eftersmæk« ved at maatte betale et Laan, han i Kiel havde optaget, og netop paa et Tilspunkt, hvor Faderens Embedsindægter (paa Grund af »en pludselig Standsning i Kiøbenhavns Handelsforhold« efter den amerikanske Krigs Ophør) var betydelig formindskede.[33]

I Sommeren 1780 havde Rahbek taget midlertidig Bopæl paa Bakkehuset,[34] i 1786 paany Sommerophold derude og fra 1787 Bopæl baade Sommer og Vinter, samtidig med at han dog i nogle Aar beholdt et Værelse til Afbenyttelse i Faderens Hus.[35] I denne Periode taler han om »mangfoldige Ubehageligheder af min økonomiske Stilling« og om »mislige Udsigter for min Fremtid«, at han dengang først tænkte paa et Præstekald, derefter paa at studere Jura, men at han besluttede sig til at forberede et Professorat i Æstetik.[36] Han afsluttede til dette Formaal en allerede i Leipzig paabegyndt Afhandling.[37] Dens Antagelse resulterede i, at Universitetet gav ham Tilladelse til Afholdelse af en Række Forelæsninger, som han paabegyndte kort efter. Herom siger han bl. a. følgende: ». . . den første Halvdel af dette med saa megen Iver . . . drevne Arbejde, skete under de knappeste . . . og mest trykkende, Kaar, jeg nogensinde har prøvet« — og udmaler, hvorledes han skyldte sin Vært paa Bakkehuset for flere Maaneder og formelig maatte flygte ind til Byen, hvor han maatte »holde Fastedag indtil om Aftenen«, da han tyede til sine Venner og fik Mad; navnlig havde han »et Par saakaldte Ryggere«, der endogsaa generede ham paa hans Collegium.[38] Og — siger han — »min ejegode Fader« havde endda forstrakt ham med 300 Rdl.[39]

Midt i al denne Usikkerhed skete der nu den uventede Begivenhed, at »Moster Lyne« — en Søster til hans Stedmoder, Faderens anden Hustru Anna Sophie Geertzen — døde Nytaarsnat 1788.[40] Hun havde været gift med den afdøde rige Konsumptionsskriver Knud Jacobsen Lyne og efterlod nu et Legat paa 12.000 Rdl. Det var ifølge Ægtefællernes Testamente i 1755 oprettet til Fordel for Rahbek og kom nu til Udbetaling. Rahbek havde dog allerede ved

Toldinspektør, Justitsraad Jacob Rahbek. Fotografi efter Maleri af Erik Pauelsen. Originalen i Apoteker Ove Rahbek's Eje.

Forskud brugt Størstedelen heraf foruden hans »mødrene Arv«, men Udsigten til at komme i Besiddelse af Legatets Rest lettede ham ialfald. Det tog dog ogsaa en hurtig Ende med Restarven: »Summen var til Ende, inden jeg tog mig vare«, siger han selv.[41] Paa hans anden Udenlandsrejse fortæller han videre, at »Faderen alt for vel vidste, at det ei er enhver, der kan omgaaes Penge, og at det især ikke var mit Talent«, ligesom hans Paarørende heller »ingen Tro havde til mit Talent at omgaaes Penge«, men vilde »sætte, hvad der kunde være igien af hin Arv, fast«[42] — noget han i et Brev til sin gode Ven, Højesteretsadvokat Rasmus Lange reagerede kraftigt imod.[43]

Efter sin Hjemkomst fra Rejsen i November 1789 fandt der i

Decbr. Termin s. A. en Opgørelse Sted med Faderen — sikkert den Afregning (den 14. Decbr.), som findes iblandt de fundne Papirer, og som senere skal omtales. Rahbek nævner ialfald »i Terminen« . . . »en Art Afregning for min Arvepart«, hvori omtales »udlagte Penge til begge mine Rejser m. v.«, og Restarven fra »Moster Lyne« synes her at være blevet opgjort til 3.000 Rdl.[44] Men meget betegnende tilføjer Rahbek, at »timeligt Gods . . . i det Øjeblik var mig endnu langt mere ligegyldigt end nogensinde«, saa meget mere som han, for at bedøve sig, netop den Vinter levede et muntert Liv med »Clubforlystelser, Dans og andre Adspredelser«.

Efter dette Opgør med Faderen synes det at have staaet Rahbek klart, at hans Resourcer nu var sluppet op, og han begyndte derfor at tænke paa at skaffe sig Indtægter ved alvorligt Arbejde. Og hans Anstrengelser bragte da ogsaa i nogen Grad Resultater. Den 14. Maj 1790 ansattes han som extraordinær Professor i Æstetik ved Universitetet med en Begyndelsesgage paa 200 Rdl., og andre Indtægter skaffede han sig ved litterær Virksomhed (allerede 1788 var han sammen med Christen Pram begyndt Udgivelsen af Tidsskriftet »Minerva«), men hans Forbrug var aabenbart større end Indkomsterne. De pekuniære Vanskeligheder voksede, og det skulde ikke vare mange Aar, før de næsten tog Magten fra ham. Da Tiden omkring den store Ildebrand og Faderens Død i 1795 nærmede sig, var hans økonomiske Kamp endogsaa blevet af ret alvorlig Art. Om dette Tidspunkt siger Rahbek aabenhjertigt, at Situationen var fortvivlet — han var i »Aagergæld«. Han nævner nu, at han »erindrer tvende fortrolige Samtaler, den ene før Ildebranden, og den anden længe efter den«, som Faderen om sine Anliggender havde med ham.[45] Det ses dog ikke, hvad disse Samtaler nærmere er gaaet ud paa udover, at Faderen »begge Gange udlod sig om den Tid, han ikke var mere« (han led af Rosenfeber og Asthma og forudsaa sin Død som ikke fjern). Men det ligger dog nær, at Samtalerne ogsaa har drejet sig om Sønnens Stilling. Han karakteriserer selv sin Stilling i følgende stærke Udtryk: ». . . Jeg havde altsaa . . . . 1000 Rbdlr Aagergiæld, der . . . ikke ganske paa sædvanlige Vilkaar kunde lade sig fornye; men jo

tiere de kom igien, jo mere steg Fordringerne, og det i saa frygtelig Progression, at de ikke blot fuldkommen voxede mig over Hovedet . . .«, og han fortsætter: ». . . et uforudseeligt Sammenstød af Omstændigheder havde bragt en trykkende og tiltagende Aagergiæld over mit Hoved, ... i en Sindsstemning . . . . og under Conjuncturer, som straks efter Ildebranden fik Lov at gaa sin uhindrede Gang, uden at jeg havde enten Sands, eller Kraft, eller vel engang Lejlighed til at giøre videre derved end at kjøbe mig i Dyredomme løs for Øjeblikkets Trængsel, naar den i sin Tyngde styrtede over mig . . .«.[46] At Jacob Rahbek paa dette Tidspunkt »ikke mere saa sin Forfatning med de samme Øjne, som da han gjorde Afregning« med Sønnen (i Decbr. Termin 1789), ser vi deraf, at Rahbek fortæller, at Faderen under en af Samtalerne »kaldte mig ind i en anden Stue for at spørge mig, hvad jeg vilde have for at give Afkald (Arveafkald), at min Stedmoder efter hans Død kunde blive siddende i uskiftet Bo . . .«,[47] og at Rahbek hertil uforbeholdent svarede, at han intet havde at fordre, »Faderen kunde opsætte Afkaldet og han vilde underskrive det ulæst«.

Faderen, Jacob Rahbeks Død den 19. Novbr. 1795[48] bragte ikke Rahbek »egentlig Lettelse eller Lindring, men dog — tilsyneladende Frist«.[49] Rahbek var altsaa ikke blevet frigjort for sine pinagtige Bekymringer, men var nu helt henvist til sig selv. I »Erindringerne« hedder det, at det »ved Aabningen af min Faders Bo[50] befandtes, at han langt fra at være en rig Mand, som man havde formodet, da han for faa Aar siden efter Tante Lyne havde arvet en saa betydelig Formue af over 70.000 Rigsdaler . . . meget mere efterlod saa betænkelige Omstændigheder«, at det trøsteligste, Højesteretsadvokat Rasmus Lange (i et Brev til Rahbek) kunde sige, var, at »intet bestemt kunde siges om Boets Tilstand«, men at han kun turde haabe, at Tilstanden »bliver saa nogenledes«.[51] Lange's Betænkeligheder viste sig velbegrundede. De »betænkelige Omstændigheder« bestod nemlig deri, at der straks under Bobehandlingen viste sig at være ikke ubetydelige uafgjorte Pengemellemværender med de Handlende vedr. Toldafregninger overfor Statskassen for Varer, der genudførtes — saakaldte »Gengivelsesfordringer« —, og efterhaanden svulmede disse Krav paa Boet saa betydeligt op,

at Commissarierne paa en Skiftesamling i 1797 endogsaa »fandt det betænkeligt uden Kreditorernes Samtykke fremdeles at udbetale Enken Underhold til Husholdning og Børnene« (der var ialt 10 Fællesbørn, hvoraf 5 var under 18 Aar), »saa meget mere som det var sandsynligt, at Boets Formue ikke vilde være tilstrækkelig til Giældens Betaling«. Boet trak af disse Grunde i Langdrag i mange Aar; omsider paa en Skiftesamling i 1803 udviste en Interims-Beregning kun en Formue paa knap 8.000 Rdlr. Men ved den endelige Opgørelse, der fandt Sted ved Boets Slutning den 5. Juli 1811, var Beholdningen imidlertid skrumpet ind til ca. 108 Rdlr. Antagelig har Jacob Rahbek imidlertid paa et eller andet Tidspunkt mellem sin anden Hustrus Død 1768 og sit tredie Ægteskab med Anna Olrog maattet skifte med Børnene; det har dog ikke været muligt i Landsarkivet at finde et saadant Skifte, der imidlertid meget vel kan have fundet Sted. Det er derfor ikke urimeligt at formode, at Rahbek har faaet udbetalt en mødrene Arv paa et Tidspunkt, hvor Jacob Rahbek efter alt at dømme har været velsitueret. Det er ogsaa rimeligt at antage, at det er Resten af denne »mødrene Arv«, som omtales i Afregningen af 14. Decbr. 1789, og som Rahbek omtaler i anden Forbindelse i »Erindringerne«. Det kan vel herefter anses for sandsynligt, at Rahbek, foruden de 12.000 Rdlr. fra »Moster Lyne«, tidligere har raadet over en maaske ikke helt ubetydelig »mødrene Arv«. Men begge disse Arvebeløb havde han — efter hvad han selv flere Steder i »Erindringerne« taler om — ved idelige Forskud forbrugt, forinden de kunde komme til Udbetaling. Ved Faderens Død arvede han som sagt intet; Boet blev i 1811 ekstraderet Enken, og ved hendes Død den 27. Maj 1828 blev hendes Bo overtaget af Datteren, Claudine Rahbek som eneste Arving i Henhold til et Testamente af 6. April 1814.

Ved Faderens Død stod Rahbek altsaa ikke alene uden Resourcer, men tilmed med uopfyldte Forpligtelser — endogsaa Aagergæld. De ret betydelige Beløb, han havde haft i Hænde, var forsvundet for ham i den florisante Tid, da Pengeforholdene var gode, og Pengenes Værdi endogsaa meget stor. I Forhold til Tiden f. Eks. før 1914 maa man vel mindst regne med en 10-dobbelt

Købeværdi, og det vil forstaas, at det var store Beløb Rahbek havde haft Raadighed over. Men i Stedet for i disse gode Tider at økonomisere, lod han blot staa til og — uden egentlige Indtægter, som han dengang var — brugte han Kapitalerne. Zeuthen,[52] der ligesom Rahbek ogsaa arvede 12.000 Rdlr. efter »Moster Lyne« (og som forøvrigt tilbød Rahbek at hjælpe ham med Frugtbargørelse af hans Arv), forstod Økonomiens Kunst bedre — saa godt, at han købte Godset »Tølløse« og endte som en rig Mand. Det var altsaa ingenlunde »daarlige Tider« eller Forhold (som senere Statsbankerotten), som ingen kunde være Herre over, der bevirkede, at Rahbek sank i Gæld. Saadanne Tider indtraf i 1813, men da var hans pekuniære Modstandskraft forlængst brudt.

Under Omtalen af sin Aagergæld ved Faderens Død siger Rahbek i »Erindringerne«,[53] at han »endog aldeles vilde være gaaet tilgrunde ....., havde ikke ædle og velgiørende Hænder draget mig op«. Han kommer ikke nærmere ind herpaa, men indskrænker sig til at meddele, at han fik en hjælpsom Haand af trofaste Venner, og at han vaagnede op af den Dvale, hvori han havde været nedstyrtet, fik Mod og Tillid til sig selv, og at »det for ærlig Stræbsomhed« var blevet »en særdeles gunstig Tidspunkt«.[54] Med a. O.: der oprandt nu en bedre Tid for Rahbek, og han tog aabenbart et Tag i sig selv. Han kastede sig ud i flittigt Arbejde og Skribentvirksomhed, og da han den 31. August 1798 havde giftet sig, fik han »en betydelig Indtægtsforøgelse«, »et sandt Kæmpeskridt frem«, idet han den 3. Septbr. s. A. tiltraadte en Lærerpost ved Christiani's Institut og kort efter blev dettes Medbestyrer.[55] I 1799 tog han ganske vist sin Afsked fra Professoratet i Æstetik, men fortsatte dog sine Forelæsninger over den danske Digtekunsts Historie. Fra 1794 havde han været Sekretær i Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler.[56] 1805 blev han ansat som Lærer ved det Kgl. Teaters dramatiske Skole, som han sammen med Kgl. Skuespiller Michael Rosing havde stiftet, og 1809 blev han Direktør ved det Kgl. Teater — en Post, han beklædte til sin Død. De følgende Aar efter Faderens Død blev saaledes en Opgangstid for Rahbek, og det er derfor med Rette sagt, at hans og Kamma

Rahbeks første Periode paa Bakkehuset op til 1810 maaske var den lykkeligste. Men til Gengæld blev Tiden derefter til henimod 1816 endogsaa meget trang. Og her spillede Statsbankerotten i 1813 naturligvis stærkt ind. I de fundne Papirer vidner talrige Regningskrav med idelige Paategninger om Afdragsbetalinger herom. Hertil kan føjes Rykkerbreve, Forskrivninger, Trusler om Eksekution, ja selv om Tvangsauktion af det elskede Bakkehus. Rahbeks økonomiske Stilling blev atter vaklende i stærkt nedadgaaende Kurve, og hans Vanskeligheder blev tilsidst saa store, at han i sin Nød henvendte sig til sin gode Ven Jonas Collin.[57] Brevvekslingen i disse Aar mellem Rahbek og Collin[58] oplyser Enkelthederne herom. Collin erklærede sig rede til at træde hjælpende til. Men forinden maatte Rahbek nøjagtigt opgive alle sine Aktiver og Passiver — hvoriblandt ogsaa var »Jødegæld« —, og Collin forlangte desuden, at Kamma Rahbek blev gjort bekendt med hans fortvivlende Forhold, hvilket hun efter Rahbeks Forsikring ikke tidligere havde været.[59] Rahbek blev hjulpet. I Decbr. 1814 ydede Collin ham 1.500 Rdlr. og i 1815 2.500 Rdlr. »Atter over Forventning hjulpen, vover jeg at tro paa Redning«, er Rahbeks taknemlige Ord til Collin, og han tilføjer i sit Takkebrev den 1. Decbr. 1815 ».... og skal jeg velsigne dig alle Dage jeg lever«. Og virkelig: det synes som om der oprinder en lysere Tid paa Bakkehuset, frigjort for Pengesorger og -byrder. Fra 1816 aftager ialfald den pinlige Korrespondance mellem Collin og Rahbek.

Hvor galt det har været for Rahbek i denne vanskelige Periode, ser vi ogsaa af den Støtte, han — udover Hjælpen fra Collin — søgte og fik. I en Række af Aar bevilgedes der ham Beløb dels til Udgivelse af Værker og Haandbøger dels som Gratifikationer og Laan fra Fonden ad usus publicos.[60] Han fik saaledes fra denne Fond 600 Rdlr. (1809), 1.400 Rdlr. (1814-15), 500 Rdlr. (1816), 1.000 Rdlr. (1818) og 650 Rdlr. (1819).

Etatsraad Edvard Collin skriver i Forordet til Brevvekslingen mellem Faderen, Jonas Collin og Rahbek [61] om de »ulykkelige økonomiske Forhold« paa Bakkehuset, at »Tilstanden neppe saa meget havde sin Grund i Rahbeks knappe Indtægter som i en ved

for vidt dreven Gjæstfrihed forvirret Husholdning«. Mon denne Dom rammer den fulde Sandhed om Rahbeks svigtende Evne i Pengesager? Er den dybeste Grund mon ikke at finde i selve hans Karakter og Naturel? Lige saa vist som Rahbeks Medaillon paa Aversen var prydet med de bedste og smukkeste Egenskaber: dominerende Væsensmærker, som baade Samtiden og Eftertiden med Rette har prist — lige saa sandt maa hans daarlige økonomiske Sans vist kaldes Reversen heraf. Netop hans Godlidenhed i Forbindelse med en mærkelig Ligegyldighed, til Tider Sorgløshed overfor Livets strengere Krav var en Brist hos ham. Respekten herfor har aabenbart svigtet ham i givne Øjeblikke; han har ladet staa til og haabet paa, at det nok alligevel gik. Deraf — om man vil — hans »Overlegenhed« overfor Penge, hans rundhaandede Vennelaan, men ogsaa hans ofte altfor velvillige Recensioner og hans Løshed, selv i Aftaler. Han kan ogsaa daarligt rive sig løs paa sine Fornøjelsesrejser og tage hjem til sine Pligter. I »Erindringerne« ser vi det allerede, da han som ung er i Tyskland, og paa Rejsen til Hamborg 1822 bliver han i sine Breve til Collin[62] ved med at komme med Undskyldninger for sin Udeblivelse for at trække Hjemrejsen ud.

Til Slut kan maaske et Par af de fundne Dokumenter fortjene lidt nærmere Uddybning. De giver ganske vist Rahbek i to vidt forskellige Situationer, men begge typiske for ham. Og med lidt Fantasi kan de blive helt levende.

Det ene er den allerede omtalte Afregning af 14. Decbr. 1789. Det er et tilsyneladende kedeligt, juridisk Dokument, men ved nærmere Granskning aabenbarer det en Familieepisode af baade fortrolig og alvorlig Karakter. Afregningen er skrevet med Jacob Rahbeks egen Haand og er sat forretningsmæssigt op. Den korrekte og dygtige Embeds- og Forretningsmand vil nu have Orden i dette Pengemellemværende. Opgørelsen omfatter 4 Poster paa tilsammen 2.732 Rdlr. 2 Mk. Heraf ses der til begge Sønnens Rejser og Faderens Udlæg af hans mødrene Arv at være medgaaet 2.000 Rdlr. — i vore Penge ca. 20.000 Kr. Desuden er der en Post paa 600 Rdlr. for to Veksler, et Laanebeløb — maaske det tid-

ligere omtalte »Eftersmæk« fra Kiel — og en mindre Skatteregning.

Det er vel ikke usandsynligt, at Vekslerne eller Laanet har trykket Rahbek, og at han maaske derfor har søgt Støtte hos Faderen, der ogsaa har set Muligheden for at faa sine Udlæg for Sønnen betalt. Og Tidspunktet var gunstigt for begge. »Moster Lyne« var som sagt død Aaret før, og Rahbeks 12.000 Rdlr. eller Resten deraf stod nu ved Boets Slutning for Udbetaling. Dette har Jacob Rahbek uden Tvivl gennem Zeuthen været fuldt vidende om, og han — hvis økonomiske Stilling siden den amerikanske Krigs Ophør efter 1784 var blevet svækket ved den deraf opstaaede Forværring i Handelsforholdene — har ogsaa set sin Fordel ved Sønnens Henvendelse til ham. Han har sikkert ogsaa igennem Zeuthen faaet bekræftet, at der nu var Dækning for hans Tilgodehavende, og har derfor i Tide ladet Sønnen give Arveafkald; af Hof- og Stadsrettens Afkaldsprotokol ses det at være sket den 30. Juni 1789.[63] Først da dette formelt er bragt i Orden, opstiller Jacob Rahbek sin Opgørelse, som forinden hans Underskrift slutter med Paategningen: »..... hvorved vores imellemværende Regning aldeles afgiøres«. Den 23. Decbr. s. A. kvitterede Jacob Rahbek for Modtagelsen af Beløbet 2.732 Rdl. 2 Mk. af Zeuthen.

Det andet Dokument, som skal omtales, virker mere forfriskende ovenpaa det pinlige Familieopgør. Det er en Vinhandlerregning, og den opruller tilmed et lille Stykke Historie fra Københavns Bombardement 1807.

Tilsammen findes der i Dokumentpakken 8 Vinregninger fra Aarene 1804, 1807, 1810, 1813 og 1814 fra 7 forskellige Vinhandlere. Men den interessanteste er en fra en Vinhandler Bech om Levering af Vin fra den 21. Septbr. til den 31. Decbr. 1807 til »Professor Rahbek« af 4 Fl. Madeira, 18 Fl. gl. Cognac, 65 Fl. Margeau (Rødvin), 3 Fl. Malaga, 6 Fl. Rom og 88 Boutl. (formentlig hvid Vin). Det samlede Beløb for disse 184 Fl., hvoraf 31 er hvad i Dag kaldes Hedvin og Spirituosa, er kun godt 59 Rdlr., saa Priserne maa dengang have været meget smaa sammenlignet med Nutidens. Eksempelvis var Prisen for en Fl. Cognac 2½ Mk., 1 Fl. Rom 4 Mk., 2 Fl. Margeau og 2 Boutl. hvid Vin 1 Rdl. 0 Mk.

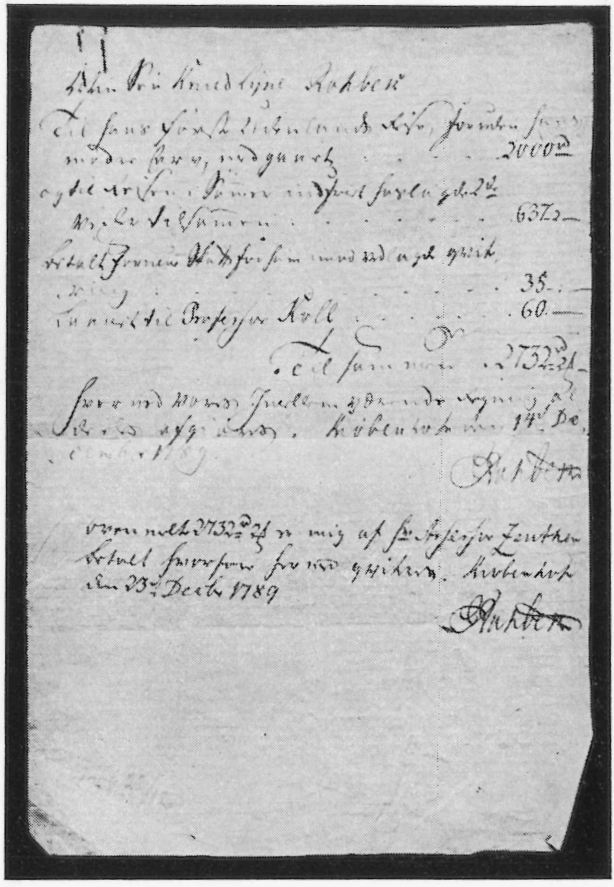

Afregningen 14. Decbr. 1789 mellem Jacob Rahbek og Knud Lyne Rahbek. Originalen i Bakkehusmuseets Bibliotek.

12 Sk. Paa godt tre Maaneder har Rahbek saaledes brugt omtrent et Par Hundrede Flasker Vin og Spiritus. Det synes jo ret voldsomt, men kan vist ved nærmere Omtanke finde en Forklaring.

Englændernes heftige og hensynsløse Bombardement af København[64] begyndte den 2. Septbr. 1807 og varede i 4 Dage. Under Belejringen havde de ogsaa besat Frederiksberg Slot og Bakkehuset, hvor Oberst Hulse med 60 Marinesoldater var indkvarteret.[65] Rahbeks maatte flygte derfra. Rahbek deltog som Kaptajn i Kronprinsens Liv Corps (Studenterkorpset) under Forsvaret og fik en meget farlig Post, først i Universitetsbygningen, senere — da Vagtstuen gennemkrydsedes af Bomber og Frue Kirkes Spir stod

i Brand — paa Universitetsbiblioteket (Loftet af Trinitatis Kirke), hvor de der samlede Skatte af Bøger og Manuskripter delvis reddedes. Kamma Rahbek søgte Tilflugt hos Faderen Konferensraad Heger i hans Ejendom paa Nørregade — hvor nu Folketeateret ligger — og senere, da Ejendommen blev ramt af fire Brandbomber og nedbrændte til Grunden, hos Broderen, Stephan Heger, paa Amager. Kamma Rahbek fortæller selv i et Brev til J. P. Mynster af 11. Septbr.[66] om sine angstfulde Oplevelser paa Nørregade. — Imidlertid gjorde Englænderne — efter General Peymann's Kapitulation[67] — i Løbet af en 14 Dages Tid Forberedelser til at drage bort, og Frederiksberg var netop et af de første Steder, hvor Tilbagetrækningen begyndte.

Den 8. Septbr. skriver Rahbek bl. a. til Mynster,[68] at han samme Dag — efter et Brev fra Oberst Hulse — havde aflagt et Besøg paa Bakkehuset og fundet det »vel behandlet af de Engelske«, og han tilføjer: »Naar vi komme did tilbage, ved imidlertid Gud«. Det maa dog antages, at de ikke altfor længe efter har taget Bakkehuset i Besiddelse. Den omtalte Vinregning viser ialfald, at den første Levering af Vinen fra Vinhandler Bech fandt Sted den 21. Septbr.[69] Og mon det saa ikke er berettiget fra de efterfølgende Leveringer, der nu saa at sige strømmer ind fra Vinhandleren, at drage den Slutning, at Genkomsten er blevet fejret ved en storstilet Gæstfrihed, hvor Rahbek mange Gange har løftet sit Glas og med Tanken paa Gøtz von Berlichingen sagt, som han ofte gjorde: »Es lebe die Freiheit«! 153 Fl. Vin og 31 Fl. Spiritus i tre Maaneder er et temmelig godt Indicium for, at der har lydt megen munter Tale og Skæmt mellem Vennerne, der paany er flokkedes om deres forgudede Philemon og Baucis i det gamle, elskede Bakkehus!

NOTER OG HENVISNINGER

1. Ophelia Drewsen (1801-95), Datter af Johan Christian Drewsen, »Strandmøllen«, Springforbi. Styrede Huset paa Bakkehuset for Rahbek i de 5 Fjerdingaar, han levede efter Kamma Rahbeks Død. Hendes Kælenavne var »Bakkehusets Datter« eller »Philla«.
2. J. M. Thiele: Erindringer fra Bakkehuset. 1869. pag. 80.
3. Just Mathias Thiele (1795-1874). Kunsthistoriker og Sekretær ved Kunstakademiet. Boede i Aarene 1821-22 paa Bakkehuset. I sine »Erindringer fra Bakkehuset« har han givet autentiske, værdifulde Skildringer af Indendørslivet derude.
4. Louis Bobé i Personalhistorisk Tidsskrift 7. R. V. 138.
5. Claudine Elisabeth Rahbek (1776-1839). Toldinspektør, Etatsraad Jacob Rahbeks fjerdeældste Datter blandt 11 Børn i hans 3. Ægteskab med Anna Olrog — altsaa en Halvsøster til Knud Lyne Rahbek, der var eneste levende Barn af Faderens 1. Ægteskab med Johanne Riis.
6. Boets Papirer, derunder Regnskabet i Koncept, samt Skifteprotokollen 1829-32 og Forseglingsprotokol Nr. 1, Litr. D., Landsarkivet.
7. Forseglingsprotokol Nr. 1, Litra D., pag. 172.
8. Fra 1754-62 arbejdede Sachseren Johann Gottlieb Melhorn paa Porcelæns-Fabriken ved Blaataarn, der 1760 overdroges Franskmanden Louis Fournier, som drev den, indtil den ved Udgangen af Aaret 1765 — faa Dage før Fr. VI's Død — blev nedlagt. Karl Madsen: Den Kgl. Porcelænsfabrik i forrige Aarhundrede (Tidsskrift for Industri, 9. Aargang. 1893. Note 27).
9. Konceptet til Regnskabet smh. m. Skifteprotokollen, Litr. F., pag. 172.
10. Christian Pingel (1793-1852). Geolog. Overinspector ved Det Kgl. naturhistoriske Museum (1842). Medlem af det Kgl. Videnskabernes Selskab. Gift med Ophelia Drewsen (se Note 1).
11. Adolph Engelbert Boye (1784-1851). Fuldmægtig i Finants-Collegiet (1813). Fuldmægtig (1816) og Secretair (1831) ved Finantsdeputationen. Efter sin Afskedigelse (1838) Arkivar ved Finantserne og Revisor ved Fonden ad usus publicos. Var bl. a. Rahbeks Medarbejder ved dennes Udgivelse af Holbergs Skrifter 1804-14.
12. Skifteprotokollen Litr. F., pag. 172.
13. Johan Martin Schønheyder (1752-1831). Højesterets- og Kammeradvokat samt extraordinær Assessor i Højesteret.
14. Saaledes f. Eks. Chr. K. F. Molbech: Christian Molbech og Karen Margrethe Rahbek. En Brevveksling. 1883. — Samtlige eksisterende Breve findes nu i det kgl. Bibliotek, indkommet fra Den Collinske Samling 1905, men først 20 Aar senere offentlig tilgængelige.
15. Rahbeks Erindringer I. pag. 194 og 197.
16. Edvard Collin: H. C. Andersen og det Collinske Hus. 1882. pag. 624, Anm. 1.
17. Sammesteds.
18 Edgar Collin: Af Jonas Collins Papirer. 1871. pag. 15. (Brev af 18. og 19. Juni 1822).
19. Johan Christian Fick (Fich). Overkriegs Commissair, Justitsraad, Auktionsdirecteur i Kjøbenhavn. Død 1846. Richter: Juridisk-statsvidenskabelig Stat. 1881, pag. 415.
20. De tyske Møntbetegnelser i Hamborg var dengang: Mark, Schilling og Pfennig. Oplysningerne herom fra Museumsinspektør G. Galster, hvem jeg er Tak skyldig herfor.

21. N. K. Strøyberg: Jacob Kjellerup. 1912. pag. 18-25. Se ogsaa f. Eks. J. M. Thiele: Af mit Livs Aarbøger. 1873 pag. 61.
22. Joakim Larsen: Arkiv og Museum. 1. Række. III. pag. 399.
23. Borger-Capitain, Urtekræmmer og Conditor Just Michael Georg Aagaard (1757-1819). Drev Forretning, ialfald fra 1802 til sin Død, paa Hjørnet af Nicolai Plads og Admiralgade i Ejendommen, Klædeboderne: Matr. Nr. 144-45 (fra Aaret 1807 forandret til Nr. 101), Gade Nr. 1, i Lille Kirkestræde. Købte Godset »Iselingen« ved Vordingborg. Københavns Vejviser: 1802-20 og Københavns Brandforsikring 1731-1911. pag. 558-59.
24. Ludvig Aagaard. Urtekræmmer. Død 1882. Drev Forretning, ialfald fra Aaret 1848, i Ejendommen, Klædeboderne: Matr. Nr. 45, Gade Nr. 11 (Kælderen) paa Amagertorv. Københavns Vejviser fra 1848 o. flg., Berl. Tid. 1882 Nr. 93 og Richter: 100 Aars Dødsfald.
25. Se f. Eks. Rahbeks Erindringer III. pag. 364, hvor han omtaler, at han paa en af Tysklandsrejserne for ca. 150 Rdl. grundlægger sin »udvalgte engelske Bogsamling«.
26. Rahbek blev optaget i Frimurerordenen den 3. April 1782 i Logen »Zorobabel til Nordstjernen« i København. Denne Loge eksisterer endnu under Navnet »Zorobabel og Frederik til det kronede Haab« med Konstitutionspatent af 25. Oktbr. 1745. For disse Oplysninger er jeg Over-Arkivar ved Den Danske Store Landsloge, Helge Christensen Tak skyldig.

    Ved sin Død efterlod Rahbek sig (Auktionskatalogen: pag. 137 og 139-40) en righoldig Samling Bøger om Frimureriet og andre hemmelige Selskaber. Han har dels holdt ialfald to Frimurertaler, »trykt for Brødre«, dels udgivet flere Tidsskrifter med Titel: »Nytaarsgave for Murere«. Erslew: Almindeligt Forfatterlexikon for Kongeriget Danmark. Bd. 2. pag. 608.

    Kilder til Rahbeks meget betydende Forhold til Frimureriet er: Rahbeks Erindringer. III. pag. 114 o. flg., Edgar Collin: Fremragende danske Frimurere. 1872. (Med Biografier bl. a. af Rahbek pag. 139-55) og K. L. Bugge: Det danske Frimureriets Historie. 1927.
27. Rahbeks Erindringer. II. pag. 110.
28. Dansk Litteraturtidende. 1829. Anm. 1.
29. P. Chr. Zahle: Knud Lyne Rahbek og hans Samtid. 1860. pag. 263.
30. Sammesteds. pag. 261-62.
31. Samling af Skrivter til Erindring om Knud Lyne Rahbek og Karen Margrethe Rahbek, født Heger. 1831. pag. XVI-XVII.
32. Jocob Rahbek (1728-95). Toldinspektør. Etatsraad. Gift tre Gange: 1. med Johanne Riis (Knud Lyne Rahbeks Moder) i 1759, 2. med Kirstine Marie Geertsen i 1766 og 3. med Anna Olrog i 1769.
33. Rahbeks Erindringer. III. pag. 9-10.
34. Sammesteds. I. pag. 327.
35. Sammesteds. III. pag. 107-08.
36. Sammesteds. III. pag. 99 og 101 o. flg.
37. Titel: »De usu nauseæ in poesi et artibus pulchris«. Sammesteds III. pag. 132.
38. Sammesteds. III. pag. 201-03.
39. Sammesteds. III. pag. 193.
40. Sammesteds. III. pag. 204.
41. Sammesteds. III. pag. 205 f. n.

42. Sammesteds. III. pag. 11-12 og 229 samt Noten.
43. Sammesteds. III. pag. 229.
44. Sammesteds. III. pag. 362-64 og V. pag. 23.
45. Sammesteds. IV. pag. 406 og V. pag. 23.
46. Sammesteds. IV. pag. 372 og V. pag. 17.
47. Sammesteds. III. pag. 363. og V. pag. 23.
48. Sammesteds. IV. pag. 410-11.
49. Sammesteds. V. pag. 17.
50. Sammesteds. pag. 18-23 samt Skifteprotokollen (registreret af Hof- og Stadsretten den 4. Decbr. 1795) og Boets Papirer (Fortegnelsen 10/51) vedr. Jacob Rahbeks og Hustru, f. Olrog's Stervbo.

    Ifølge »Annotations- og Forseglings Forretningen« (Registreringen) den 19. Novbr. 1795 paa Afdødes Bopæl, den Boet tilhørende Ejendom, Gaarden Nr. 57 og 53 i St. Kongensgade, forefandtes et betydeligt og kostbart Indbo. Forseglingsprotokollen Litr. D pag. 19 o. flg. — Der var desuden sikret Enkefru Etatsraadinde Rahbek en aarlig Rentenydelse stor 400 Rdl. Skifteprotokollen.
51. Boet blev i Henhold til Kgl. Commissorium af 3. Decbr. 1795 af Skiftecommissionen overleveret Højesteretsadvokat Rasmus Lange og Toldskriver Boye, der som Commissarier herefter behandlede det. Det sluttede først efter 16 Aars Forløb den 5. Juli 1811.
52. Peter Christian Zeuthen (1755-1823). Godsejer og Juridisk Embedsmand. Hans Moder Marie Margrethe Geertsen (1715-78) var Søster til Rahbeks Tante Anna Sophie Lyne, født Geertsen, efter hvis Død Rahbek og Zeuthen hver arvede 12.000 Rdlr.
53. Rahbeks Erindringer IV. pag. 372.
54. Sammesteds. V. pag. 25 o. flg.
55. Sammesteds. V. pag. 248 og 272.
56. Sammesteds. V. pag. 335 og 340.
57. Jonas Collin (1776-1861). Fuldmægtig i Rentekammeret og i Finantscollegiet (1801). Secretair for Fonden ad usus publicos (1803). Medlem af Teaterdirectionen i to Perioder (1821-29 og 1841-49). Medlem af en stor Mængde Kommissioner til Ordning af allehaande økonomiske Spørgsmaal og ydede i dem alle væsentlige Bidrag. Geheimeraad (1847).
58. Edv. Collin: H. C. Andersen og det Collinske Hus. 1882. 620-46.
59. *Novbr. 1814* skriver Rahbek bl. a. til Collin: »Er det nu galt igjen?« vil du formodentlig sige . . . . At det i mange Henseender er skidt med mig, veed ingen Anden end du, uden hvem jeg for lang Tid siden var gaaet tilgrunde . . . . . P. S. Kun dette maa jeg sige dig endnu, at min Kone Intet veed om min Stilling og mit Forehavende . . . .«. Sammesteds pag. 636-38.

    Den 25. Novbr. 1814 svarer Collin: ». . . Om det er muligt at bidrage noget til at hjelpe dig ud af din Forlegenhed . . . . er endnu uvist; imidlertid er jeg ikke aldeles uden Haab . . . . . Den første Betingelse er, at jeg maa have en Status over dine Passiver . . . . Den anden og væsentligere Betingelse er, at du uden uforbeholden og med Tilsidesætteelse af al falsk Undseelse maa underrette din Kone om din Forfatning . . . .«. Sammesteds. pag. 620-21.

    Den 29. Novbr. 1814 skriver Rahbek: . . . . . jeg skal underrette min ædle Kone om min Stilling . . . . . nu til min egenlige Status. Mine Indtægter skulde være . . . .

Herimod ere mine Passiva: 700 Rbd. N. V. hos to skikkelige Jøder, der ikke have snydt mig; derimod 350 og 279 hos en Kiæltring . . . . ublu Fornyelser . . . . da jeg i halvandet Aar har ladet mig snyde af ham . . . . At jeg d. 18de Novbr. 1812 af den blonde Søster (Nanna Rosing) modtog 1000 Rbd. D. K. . . . . Plukgjeld, Regningsgjeld, Boggjeld o. s. v. maa jeg anslaa til 600 Rbd. N. V. . . . . .«. Sammesteds. pag. 638-42.

60. Fonden ad usus publicos. 1802. II. (1801-26). pag. 136 o. flg., 213 o. flg., 224 o. flg., 229 og 296.
61. Edv. Collin: H. C. Andersen og det Collinske Hus. 1882. pag. 619.
62. Edgar Collin: Af Jonas Collins Papirer. 1871. pag. 245 o. flg.
63. Hof- og Stadsrettens Afkaldsprotokol 1785-90. pag. 427. Landsarkivet.
64. B. H. Faber: Kjøbenhavns Bombardement 1807 eller de tre Rædselsnætter. 1860.
65-66. Af efterladte Breve til J. P. Mynster. 1862. pag. 32-34.
67. Kapitulationen fandt Sted den 7. Novbr. 1807 paa Hotel d'Angleterre, hvor ogsaa General Kaupitsch ved Besættelsen af Danmark den 9. April 1940 oprettede sit første Hovedkvarter, og hvorfra Hagekorset vajede.

    Den 23. Novbr. 1795 laa det daværende Hotel d'Angleterre paa Hjørnet af Laxegade og Vingaardsstræde og nedbrændte under den store Ildebrand s. A. Af Ejeren Traktør Gotfred Raue (fra Berlin) blev det flyttet til sin nuværende Plads paa Hjørnet af Østergade og Kg. Nytorv. Det var der, de udenlandske Gesandter stiftede »Den engelske Club«. Carl C. Christensen: Fra Voldenes København. 1924. pag. 27.
68. Af efterladte Breve til J. P. Mynster. 1862. pag. 31.
69. I Brev, dateret: Bakkehuset 26. Oct. 1807« skriver Kamma Rahbek til J. P. Mynster: »Jeg kom herud i Løverdags Aftes . . .« — Da den 26. Oktober var en Mandag (Oplysning herom fra Universitetet), er Rahbeks altsaa vendt tilbage til Bakkehuset Lørdag den 24. Oktbr. 1807. Af efterladte Breve til J. P. Mynster. 1862 pag. 35.

    Det er derfor ikke rigtigt, naar Søsteren Christiane Oehlenschlæger i Brev af 17. Novbr. 1807 skriver til Adam Oehlenschlæger, at Rahbeks »er kommen til Bakkehuset igen efter at have været fordrevet derfra i *henved 10 Uger* for de engelske Venner«. Breve fra og til Adam Oehlenschlæger. 1945. III. pag. 27. (Der kan altsaa kun være Tale om *ca. 7 Uger*).